

Iszlai Márton.

1851 - 1914.

Ez a név nem csupán az unitárius egyházban, hanem általában a hazai nevelésügy terén is ismeretes. Bizonyára mindenütt a legőszintébb részvétet váltott ki halálának híre. Azok közé a rokonszenves emberek közé tartozott, akiket lehetetlen nem szeretnünk, ha egyszer megismertük. De emellett munkás élete, eszményi törekvései, a szépért rajongó lelke a legnagyobb tiszteletre és általános közbecsülésre emelték.

Szentgerice, Torda és Kolozsvár az *Iszlai Márton* életének főbb állomásai. A Bekecs alól a Nyárad teréről indult el az élet útjára. Onnan, ahol úgy terem a dal a lelkében, mint a virág a földön. Arról a helyről, amely az unitárizmusnak egyik legősibb fészke és legerősebb végvára, ahol írta *Kozma Mihály* egyházunk történetét és zengette *Tibódi István* jókedvű dalait. Itt szivta lelkébe *Iszlai* azt a szellemet, amely őtet a papi pályára vonzotta, de később mégis a nevelés és az egyházi énekügy szolgálatába állította.

Teológiai tanulmányokkal s a zene és ének iránt érzett mélységes vonzalommal lett a tordai egyházközség énekvezér-tanítója. Tordának az egyházi életben nagy, szép és szent hagyományai vannak. Ma is egyházunk egyik gyöngye s igen előkelő helyet foglal el egyházközségeink között. Mindezek inspirálták s Istentől kapott tehetségei kifejtésére sarkallták *Iszlait*. Csakhamar Torda zenei életének ő lett a központja. Dalköröket szervezett s azokat maga vezette. *Albert János* és *Derzsi Károly*val együtt lett Torda társadalmának egyik kiváló alakja, akit

mindenki ismert és tisztelt. Ezzel hire, neve meg lett alapítva.

Már szép szellemi tőkét hozott magával, amikor a *Sárdi József* halálával megüresedett kolozsvári énekvezéri és leányiskolai tanítói állást elfoglalta. Szép remények között iktatták hivatalába. S ő a reményeket be is váltotta. Énekvezéri és leányiskolai tanítói kötelességein kívül főgimnáziumunkban és teológiánkon az éneket tanította. Munkásságába mindenütt a maga szívét és lelkét vitte bele. Ez emelte ki az ő munkáját a hétköznapi dolgok közül s annak bizonyos művészi nivót adott. Ezzel a művészi hajlandósággal és érzéssel fogott hozzá elhanyagolt egyházi énekgyűnknek a reformálásához. Egyházi énekgyűjteménye s abban néhány általa szerzett kedves dallamu ének örökre feledhetetlen nevet biztosít neki egyházunk történetében.

Mint minden művészi hajlamu egyén, ő is melegszívű és mély érzelmű ember volt. Tudása mellett szeretetét vitte be az iskolába. Ez biztosított neki e téren is szép sikereket s tanítványai emlékezetében feledhetetlen nevet és hálás kegyeletet.

Családi élete is egyike volt a legszebbeknek. Neje és öt gyermeke nagy szeretettel őrzi emlékét.

Mi, amidőn letesszük sirjára kegyeletünk és nagyrabesülésünk koszoruját, nem bucsuzunk tőle végképpen. Itt van ő és itt lesz közöttünk, hogy szép énekével időnként Isten imádására szólítsen: »Oh jöjj az Urnak házába buzgon imádkozni«.

V. A.

IRODALOM.

A szociálizmus és a vallás. Irta Ürmösi József homoródszentpáli unitárius lelkész. Kapható Kókai bizományosnál. Ára 1 kor.

Tagadhatatlan, hogy korunk szociálizmusának úgy tudományosan kifejtett alakjaiban, mint gyakorlati megnyilvánulásaiban sok a tulzás. Olyan, mint az iszappal teljes zavarosan hullámzó folyam, amelynek mielőtt az élet táplálójává lehetne, meg kell tisztulnia és sok kártékony anyagtól megszabadulnia. Úgy a Marx-féle történelmi materializmus, mint a Menger-féle hatalmi viszonyokon alapuló új erkölcsi elvek az életnek csak egyoldalú vizsgálásából szűrődtek le. Az élet sokkal bonyodalmasabb és sokkal több tényező együttes működéséből alakul ki, minthogy azt akár csupán a gazdasági, akár csupán hatalmi tényezőkre visszavihetnők. És azok a lekicsinyelt „ideológiák“ akárhányszor még nagyobb lendületet adnak az életnek, mint a történelmi materializmus gazdasági tényezői.

Ha így a szociálizmus tudományos alakjával sem érthetünk egyet, annál kevésbé helyeselhetjük azt a szociálizmust, amely az értetlen tömeget vezeti s amely a mindennapi kenyér kérdésén fölül emelkedni nem tud. Ellenben ezért kész betörni a lelki élet legszentebb templomaiba s hajlandó közprédává tenni az emberiség legszentebb értékeit is

Azonban ez nem azt teszi, hogy mi hideg közönnyel fogadjuk korunknak ezt a hatalmas áradatát. Ha ezt tennők, akkor elborítana s talán iszapjával maga alá temetne, ami nagyon dicstelen halál volna. De azt sem teszi, hogy a szociálizmus szélsőségei és tulzó törekvéseihez hasonló szélsőséges fegyvereket állítsunk szembe. Hanem azt teszi, hogy az előttünk zavarosan hömpölygő folyam vizét igyekezzünk megszünti, azt a kártékony anyagoktól megtisztítani. Válasszuk ki belőle azt, ami életadó, ami sok tekintetben megvénült világunkat újjászülheti s lankadt ereinkbe új erőt adhat. Hogy így alakuljon ki az az eszményi szociálizmus, amely mindnyájunk lelkében ott él, amelynek célja az embernek anyagi és szellemi emelése, a valódi emberiség terjesztése.

Ezt a nemes és eléggé nem méltányolható célt szolgálja Ürmösi József homoródszentpáli unitárius lelkésznek előttünk fekvő könyve, melyet az Evangélikus Lap „nagy szeretettel és megható egyszerűséggel megírott könyvnek“ nevez s ezért melegen ajánlja olvasói figyelmébe. Mi is nagy élvezettel olvastuk s örömmel állapítjuk meg,